

Árulkodó történetek tankönyvügyeinkről
különös tekintettel a választásokat megelőző időszakra
Krónikás ének: 2002-2018 (rövid változat)

A tankönyvesek megszokhatták, hogy 4 évenként az aktuális hatalomtól kapnak egy jókora pofont, ami aztán végül az iskolákon csattan. Az itt következő három epizód lejegyzője szem- és fültanúja volt a történeteknek.

1. esetleírás (2002. január)   **Orbán Viktor felrúgja a maguk alkotta tankönyves jogszabályokat**

Hosszas egyeztetéssel még *Pokorni Zoltán* készítette elő a 2001 őszén életbe lépett tankönyvpiaci törvényt. E jogszabály szerint az egyes tankönyvek maximális áremelése (az előző évi inflációt figyelembe véve) 2002-ben 15% körül lehetett... A tankönyves vállalkozók képviselői még az év vége előtt megállapodtak az (akkor még létező) Oktatási Minisztérium *illetékes főosztályával*, hogy a kiadók – önmérsékletet tanúsítva – maximálisan 10%-kal emelhetik majd egyes tankönyvek árát.

Januárban aztán a főosztályvezető elárulta, hogy miniszterelnökünk – szűk körben – arra utasította az apparátust: olyan korlátot építsenek be, mely csak 6%-os tankönyvi áremelést tesz lehetővé. Az erről szóló hivatalos bejelentés néhány nappal később Pilisborosjenőn történt, amely ellen a kiadók jogosan és hevesen tiltakoztak. A viharosra sikeredett bejelentés másnapján *a 30-as éveiben járó államtitkár* hívatta a tankönyvesek 60-as éveiben járó elnökasszonyát, és fenyegető hangnemben (értsd: üvöltözve) adta tudtára: – *Mit képzelnek a tankönyvesek, hogy Orbán Viktorral szemben...?!*

Van egy mondás a stílusról, amit az olvasó nyugodtan ide gondolhat...

Megkaptuk hát az (egyik) első leckét: **ha a közvélemény szemében le lehet jártni a „profithajásznak” beállított tankönyveseket, a hatalom nemcsak az érvényben lévő jogszabályokon lép túl, az arroganciától sem riad vissza...**

2. esetleírás (2006. február)   **A „liberális” miniszter esete az ábécéskönyvekkel**

Előzmények: a PISA-vizsgálatokon (2000, 2003) 15 évesek szövegértése rendre a nemzetközi átlag alatt maradt. Az eredménytelenség magyarázatát/felelősét az akkori oktatáspolitikai vezetés főként az alsós (elsős) olvasástanításban vélte megtalálni!? Már akkor sem illett ugyan a képbe, hogy 4. osztályosaink szövegértése ugyanabban az időben (és azóta is) folyamatosan a nemzetközi átlag felett volt/van. Mindezt figyelmen kívül hagyva megszületett a *Magyar Bálint* által ihletett oktatáspolitikai válasz: még a választások előtt *rendeletben (!?) kell meghatározni*, milyennek kell lennie az ábécéskönyvekkel szemben támasztott módszertani követelményeknek. Megírtak hát gyorsan 25 pontot, melynek jószerével csak egyetlen ábécéskönyv felelt volna meg! (Ez a szisztéma mintha azóta is sorvezető volna.)

Ám akkor még adtak a látszatra. Sebtiben ülést hívtak össze, hogy – a célzatosan kiválasztott szakértőkkel – legitimáltassák az előkészített rendeletet: például éppen *Csépe Valériától* várták a tervezet megerősítését. Az akadémikusnő azonban rögtön világossá tette: *olvasáskutatásai ellenére sem tartja magát az olvasásmódszertan szakértőjének, és különben is, miért nincsenek itt olyan tanítók, akik ezt a gyakorlatban csinálják?* Az ülés nem egészen a miniszter által kijelölt mederben folytatódott, ugyanis a mintegy 12 meghívott döntő többsége (még a Magyar Bálinttal közismerten szimpatizálók is) erős fenntartásokkal fogadta egy ilyen módszertani rendelkezés ésszerűségét. Volt, aki az egész akciót egyenesen „botrányosnak” nevezte. Az ülés végül úgy ért véget, hogy sem állásfoglalásra, sem szavazásra nem került sor.

Mi lett a folytatás? Annak rendje-módja szerint még a 2006-os választások előtt *megjelent az a módszertani üdvösséget hirdető rendelet, amely azóta is érvényben van...* (A rendelet visszavonását 2007 decemberében a későbbi miniszterhez intézett nyílt levélben több civil szervezet is kérte, ám ez a *Hiller-kabinet*ről ugyanúgy lepattant, ahogy manapság...) A rendelet végső megfogalmazása – jellemzően – nem olvasásmódszertanban járatos szakembertől, hanem (minisztériumi források szerint) történelem tankönyv szerzőjétől származik, hiszen köztudott, hogy *„a történelemtanárok értenek legjobban a kezdő olvasástanításhoz”!* Ne csodálkozzunk hát azon, hogy a pontok nagyjából és aránytalanul az elsős olvasástanítás marginális kérdéseiről szólnak...

Megkaptuk a második leckét is: **még a liberális(nak mondott) oktatáspolitikai is erős késztetést érez arra, hogy – az érintettek megkérdezése nélkül – a módszerek megválasztásába is direkt módon avatkozzon bele...**

3. eset: 2013. dec. 16. (hétfő) **Törvény arról, hogy legfeljebb két tankönyv közül lehessen választani!?**

A 2010 után kiépülő oktatáspolitikai 2013 végén kapott észbe: a tankönyv(se)ket még nem idomították kellőképpen erősen központosított rendszerükhöz. Így került sor a fenti napon a Parlament Oktatási Bizottságának ülésére. Az egyetlen napirendi pont az a sürgősséggel benyújtandó törvényjavaslat volt, mely a címben megjelölt cél elérését hivatott elérni.

Az ülést *Pokorni Zoltán* elnökölte. (*Hoffmann Rózsa az ülés megkezdése után érkezett a terembe. A tárca képviselői közelében ült le, de nem szólt hozzá.*) Az oktatási tárca képviselőjében *Sipos Imre* fő indoklasként azt hozta fel: azért csak két tankönyvből lehessen választani, mert ha két szomszédos iskolában más tankönyvből tanítanak, akkor év közbeni iskolaváltás (megjegyzés: ez maximum 2-3%-nyi gyerek) esetén káosz keletkezhet. Ezen még a fideszes képviselők is csak zavartan mosolyogtak.

Osztoyán Ágnes (LMP) „pökhendinek és cinikusnak nevezte, hogy ilyen horderejű ügyben vasárnap este be lehet nyújtani törvényjavaslatot, hétfőn erről ülést tartunk, és kedden már zárószavazás lesz”. Valamennyi ellenzéki felszólaló hasonlóan nyilatkozott. Az ülés első része azzal zárult, hogy szavaztak a *Jobbik* (*Farkas Gergely*) módosító javaslatáról: ne maximalizáljuk legfeljebb két tankönyvre a választhatóságot, azaz vegyük ki ezt a korlátozást. Az első szavazásnál 10-en támogatták (köztük fideszesek is), hogy kerüljön ki a legfeljebb két tankönyvre való korlátozás, és csak ketten szavaztak ellene, tehát az Oktatási Bizottság nem támogatta a kormány javaslatát! (*Hoffmann Rózsa a várttal ellentétes szavazás lezajlása után szinte észrevétlenül távozott az ülésről.*)

A hosszúra nyúlt szünetben aztán több fideszes is (nevüket most nem citálom ide) megerősítette: *igen „gázosnak” tartják a javaslatot, és Balog Zoli is ugyancsak vakarta a fejét, amikor a Viktortól azt az ukázt kapta, hogy ezt mindenképpen meg kell szavaztatni.* Kiderült, hogy a kormánypártiak „fentről/kintről” figyelmeztetést kaphattak, mert szünet után Pokorni azzal jön vissza, hogy a Jobbik már megszavazott módosító indítványát újra kell tárgyalni. (Az nem derült ki, hogy „fentről/kintről” ki szólt vissza, de lehet találgatni.)

Pokorni ezért azzal állt elő: legfeljebb három tankönyv közül lehessen választani. A második szavazásnál már a fideszesek is „átálltak” erre, így ez lett a bizottság hivatalos álláspontja. Ennek ellenére a másnapi parlamenti zárószavazáson – annak rendje-módja szerint – már csak „a legfeljebb két tankönyv” formulát fogadták el a megfegyvelmezett kormánypárti képviselők. (*Pokorni Zoltán tartózkodott.*)

A 3. lecke tanulsága? Még egy adalékot kaptunk arról, amit eddig is sejtettünk. Orbán Viktor az oktatás irányát (és ezen belül még a tankönyvek ügyét is) kitapinthatóan kézi vezérléssel szabja meg.

Itt állunk a 2018-as év elején: újra parlamenti választások előtt és ezzel párhuzamosan április végéig az iskoláknak el kell dönteniük, hogy a jövő tanévre mely tankönyvekből taníthatnak.

Általánosabban: **lehet-e valóban szabad (tankönyv) választás az iskolákban 2018-ban?**

Konkrétan: **választhatnak-e szabadon és jogszerűen az iskolák a hivatalos tankönyvjegyzékről?**

Ezt az evidensnek tűnő kérdést azért tesszük fel újra, mert az előzőekben bemutatott esetleírások közös jellemzője: az aktuális oktatási kormányzat – a választások előtt – mindig előáll valami olyan „húzással”, ami a tankönyvek választhatóságán tovább csavarint. Most mire számíthatunk?

Ha valamilyen ürüggyel az oktatási tárca megint a tankönyvválasztás további korlátozásával állna elő (hallani ilyen hangokat), akkor bizton állítható, hogy ez a pedagógusok és a szülők körében elégedetlenséget szülne. Talán nem kellene ezzel újból kísérletezni...

Állításaink, kérdéseink azért is komolyan veendőek, mert **a tankönyvhelyzet az oktatás mindenkori állapotának egyik legjellemzőbb indikátora/fokmérője.**

Jelen sorok harag és részrehajlás nélkül (sine ira et studio) a Tacitustól eredeztethető történetírás szellemében íródtak. A krónikás áll mindazok rendelkezésére, akik *megszólít(tat)va* érzik magukat...

Mogyoród, 2018. február 21.

Romankovics András tanító, tankönyvszerző, a TANOSZ alelnöke
E-mail: rendeles@romisuli.hu • Telefon: 70/337-9399 • 28/440-687